

6. Maciak T., Trippenbach B.: Medycyna Wet. 29, 492, 1973.
 7. Rudy A.: Medycyna Wet. 42, 73, 1986.
 8. Sojka W. J., Wray C., Hudson E. B., Benson J. A.: Vet. Rec. 96, 280, 1975.
 9. Stelmacher W., Ranke M.: Mh. Vet.-Med. 22, 503, 1967.

10. Stuart C.: J. Sci. Fd Agric. 35, 632, 1984.
 11. Williams B. M.: Vet. Rec. 96, 318, 1975.

Adres autora: dr Teresa Maciak, ul. J. Bruna 16/15, 02-594 Warszawa

CHOROBY ZAKAŻNE I INWAZYJNE

JÓZEF MALESZEWSKI, MARIAN TRUSZCZYŃSKI
 Warszawa Puławy

58 Sesja Ogólna Międzynarodowego Urzędu Epizootii (OIE) w Paryżu – aspekty naukowe i praktyczne

W dniach 14–18 maja 1990 roku odbyła się 58 Sesja Ogólna Międzynarodowego Urzędu Epizootii (OIE) w Paryżu. Wzięli w niej udział delegaci z 87 państw członkowskich. Delegatem Polski był prof. dr hab. Józef Maleszewski, dyrektor Departamentu Weterynarii MRGŻ. W sesji brali też udział obserwatorzy, referenci tematyki naukowej i przewodniczący komisji specjalistycznych oraz grup roboczych. Sesję inauguracyjną zaszczylicili: minister zdrowia Włoch, minister zdrowia Austrii, minister rolnictwa i leśnictwa Francji, minister rolnictwa USA. Obrady otworzył prof. dr F. Walla, prezydent OIE. Następnie odbyła się ceremonia dekoracji odznaczeniami OIE. Złotym medalem został wyróżniony dr A. Tretiakow, długoletni delegat do OIE i dyrektor Dep. Weterynarii ZSRR, a odznaką za zasługi dr J. E. Lancaster (Kanada), dr Keshavarthy (Indie) i dr G. M. Boldrini (Włochy).

W czasie pierwszej sesji plenarnej prezydent OIE powitał delegatów krajów, które ostatnio przystąpiły do OIE — z Malty i Zjednoczonych Emiratów Arabskich, jak również przedstawiciele Albanii, Islandii i Tonga, którzy uczestniczyli jako obserwatorzy.

W kolejności — dyrektor OIE, dr L. Blajan przedstawił sprawozdanie za rok 1989/90. Poinformował o postępie uzyskanym w systemie informacji OIE i o sytuacji epizootologicznej na świecie. Podkreślił zwiększenie zainteresowania wydawnictwami i publikacjami OIE, których poziom ciągle wzrasta. Przedstawił stan zaawansowania prac, związanych z projektem utworzenia centrum OIE dla zastosowań nowych technik diagnostycznych oraz o sporządzaniu w związku z tym listy ekspertów i laboratoriów referencyjnych. Wspomniał o kontaktach z różnymi organizacjami międzynarodowymi. Poinformował również o powołaniu grupy roboczej, która zajmuje się formułowaniem zaleceń, dotyczących kontroli i użytkowania preparatów, uzyskanych przy zastosowaniu metod biotechnologii.

W uzupełnieniu, dr Y. Ozawa, główny doradca naukowy OIE, omówił działania w Azji i Oceanii, wspierające państwa w tym regionie w rozwijaniu własnych systemów określania sytuacji epizootologicznej w odniesieniu do chorób zakaźnych listy A i B. Poinformował również, że tom drugi Podręcznika Zalecanych Technik Laboratoryjnych i Wymogów dla Biopreparatów, Stosowanych w Chorobach Listy A i B zostanie po włączeniu uwag również obecnej sesji ogólnej i przyjęciu przez Komitet Międzynarodowy przekazany do druku, a następnie do dystrybucji.

Druga sesja plenarna poświęcona była księgosuszowi małych przeżuwaczy (peste des petits ruminants). Wy-

kłady na ten temat przedstawili dr P. C. Lefevre (Francja) i dr A. Diallo (Mali). Choroba została po raz pierwszy opisana w 1942 r. Przez długi czas uważano, że występuje wyłącznie w Afryce. Ostatnio jednak wykryto ją na Półwyspie Arabskim i w obszarze Środkowego Wschodu. Wywołuje ją wirus rodzaju *Morbilivirus*, rodzina *Paramyxoviridae*. Aktualnie dostępne są nowoczesne metody diagnostyczne, które umożliwiają odróżnienie czynnika etiologicznego księgosuszu małych przeżuwaczy od wirusa wywołującego księgosusz bydła. Nie stwierdza się nosicieli wirusa, nie wykazujących objawów klinicznych choroby. W immunoprofilaktyce stosowana jest z powodzeniem szczepionka zawierająca wirus księgosuszu bydła lub szczepionki z wirusem homologicznym księgosuszu małych przeżuwaczy.

Tematem trzeciej sesji plenarnej było przedstawienie sytuacji epizootologicznej na świecie w 1989 r. W tym okresie przyszyję stwierdzono we Włoszech (C₁), Namibii (SAT2), Libii i Tunezji (O₁) oraz Zimbabwie (SAT1 i SAT2). *Stomatitis vesicularis* obserwowano w państwach Ameryki Środkowej i Południowej. Choroba pęcherzykowa wystąpiła w Hong Kongu, Macao i we Włoszech. Księgosusz wykazano w Etiopii, Kenii, Sudanie, Ugandzie, Arabii Saudyjskiej, Iranie, Omanie, Indiach, Nepalu, Sri Lance i Gruzji. Księgosusz małych przeżuwaczy notowano w Afryce Zachodniej, Egipcie i Sułtanacie Omanu, a zakaźną pleuropneumonię bydła w Kuwejcie i Portugalii oraz na kontynencie afrykańskim (Mali, Nigeria, Niger). Guzowate zapalenie skóry (lumpy skin disease) występowało na kontynencie Afrykańskim z wyjątkiem państw Magrebu. Gorączka Doliny Rift pojawiła się ponownie w Południowej Afryce, Kenii i Zimbabwie; występowała też w Nigrze i Zambii. Gorączka kataralna u owiec była zgłoszona z Kanady, Cypru i Grecji. Rozmieszczenie występowania ospy owczej było podobne jak w roku 1988 (Afryka, Środkowy i Bliski Wschód). Dodatkowo chorobę stwierdzono na Cyprze. Afrykański pomór koni występował w Hiszpanii (Andaluzja) oraz Portugalii i w Maroku. Chorobę obserwowano również w Senegalu. Nastąpiła znaczna redukcja liczby ognisk afrykańskiego pomoru świń w Hiszpanii i Portugalii. Klasyczny pomór świń pojawił się ponownie w Austrii i w Japonii. Występował w RFN i Belgii. Rzekomy pomór drobiu był stwierdzany na całym świecie, z wyjątkiem Oceanii.

Spośród chorób listy B na uwagę zasługuje zdiagnozowanie po raz pierwszy we Francji wścieklizny u nietoperza, ponowne od 1969 r. pojawienie się paratuberkulozy w Republice Południowej Afryki, stwierdzenie

w Libii larwy spiralnej (screwworm) muchy *Cochliomyia hominivora*, enzootycznej białaczki bydła po raz pierwszy w Zimbabwie, a brucelozę u małych przeżuwaczy w Południowej Afryce. Niemiecka Republika Federalna, Irlandia i Wielka Brytania notowały influencję koni. Od 1987 r. wysoce chorobotwórczy szczep wirusa choroby Gumboro występował na terenie Belgii, Holandii i RFN. Wirusowa krwotoczna choroba lagomorfów (pomór królików) występowała w NRD, Austrii, Polsce, Portugalii, Czechosłowacji, Jugosławii i Danii, co oznacza, że duża część Europy stanowi teren zapowietrzony. Choroba występuje też w Meksyku. Gąbczastą encefalopatię bydła (bovine spongiform encephalopathy) stwierdzono w Irlandii i Wielkiej Brytanii. Wirus Ebola został zidentyfikowany u małp, importowanych do USA z Filipin.

Delegat Wielkiej Brytanii złożył dodatkowe informacje na temat gąbczastej encefalopatii bydła. Chorobę tę po raz pierwszy rozpoznano w tym kraju w 1986 r. Wcześniej nie była ona znana i notowana w żadnym innym państwie. Oceniono, że może stanowić duże zagrożenie dla pogłowia bydła. Z tego względu wprowadzono obowiązek jej zgłaszania. Zwierzęta chore są z urzędu niszczone, a właściciele otrzymują odszkodowania. Wprowadzono zakaz używania białka przeżuwaczy w żywieniu zwierząt przeżuwających. Zabroniono spożywania przez ludzi mózgu, rdzenia kręgowego, śledziony, grasicy, migdałków i jelit pochodzących od bydła powyżej 6 miesięcy życia. Dotychczas nie ma dowodów, wskazujących na chorobotwórcze działanie u ludzi czynnika etiologicznego gąbczastej encefalopatii bydła, natomiast choroba wykazuje podobieństwo do występującej u ludzi choroby Creutzfeldta-Jacoba. Gąbczastą encefalopatię bydła rozpoznaje się na podstawie objawów klinicznych, wskazujących na zaburzenia nerwowe oraz pośmiertnie za pomocą badań histopatologicznych tkanki mózgowej. Inne metody laboratoryjne, umożliwiające diagnostykę przyżyciową, nie są dotychczas znane. W celu szybkiego wykrycia przypadków choroby w innych państwach niezbędne jest wzmoczenie uwagi służb weterynaryjnych na bydło, wykazujące objawy nerwowe, jego ubój i badanie histopatologiczne mózgu.

Czwarta sesja plenarna obejmowała referat i dyskusję na temat chorób zwierząt, wywołanych przez retrowirusy. Przedmiotem była enzootyczna białaczka bydła, niedokrwiistość zakaźna koni i zapalenie stawów i mózgu u kóz. Kolejnym punktem programu było sprawozdanie Komisji Kodeksu Zoosanitarnego.

Prof. B. Toma (Francja) wraz z współpracownikami omówił właściwości czynników etiologicznych trzech wymienionych chorób. Podkreślił, że ich charakterystyczną cechą jest infekcja wirusowa, utrzymująca się po zakażeniu przez całe życie zwierzęcia. Jej istotą jest obecność prowirusa zintegrowanego z komórką gospodarza. Z tego względu zakażone zwierzęta są stałym rezerwuarem zarazka. Przedstawione zostały też metody zwalczania i dane epizootologiczne oraz nowoczesne metody diagnostyki laboratoryjnej.

W kolejności dr W. H. G. Rees wygłosił sprawozdanie roczne z działalności Komisji Kodeksu Zoosanitarnego. Udoskonalono liczne teksty, wchodzące w zakres Kodeksu. Omówiono możliwości współpracy z GATT. Po długiej dyskusji nie udało się ostatecznie określić zasad współpracy między OIE a GATT i sprawa ta ponownie wróci pod obrady.

Piąta sesja plenarna była poświęcona sprawozdaniu zespołu roboczego OIE na temat zarządzania i admini-

stracji weterynaryjnej. Przewodniczący zespołu, dr R. C. K. Stevens (Kanada) poinformował, że obradowano w Madrycie (Hiszpania), Arusha (Tanzania), Buenos Aires (Argentyna) i Camberra (Australia). W kolejności omówił kierunki prac, w sprawie których osiągnięto zgodę z Komisjami Regionalnymi OIE. Stanowią je: standardy weterynaryjne w handlu międzynarodowym; techniczna współpraca w zwalczaniu chorób zakaźnych; szkolenie z zakresu zarządzania i administracji weterynaryjnej; informacja na temat leków. Uznał za niezbędne, by państwa należące do OIE ujednoliciły swoje ustawodawstwo weterynaryjne zgodnie z Międzynarodowym Kodeksem Zdrowia Zwierząt OIE. W dyskusji zwrócono uwagę na konieczność zapewnienia niektórym krajom środków finansowych, które umożliwiłyby korzystanie z Kodeksu i nowoczesnych form administracji.

Następnym punktem programu były wypowiedzi przedstawicieli organizacji międzynarodowych. Reprezentant FAO informował o szeregu podejmowanych akcji, dotyczących szkolenia, stypendiów, unowocześnienia organizacji służby weterynaryjnej, rozwoju ustawodawstwa weterynaryjnego, organizowania i umacniania laboratoriów diagnostycznych, produkcji szczepionek i zwalczania ważnych wirusowych, bakteryjnych i pasożytniczych chorób zwierząt. Wdrożono programy zwalczania księgosuszu, pryszczycy, gorączki doliny Rift, trypanosomiozy i chorób przenoszonych przez kleszcze.

Po potwierdzeniu występowania w Afryce Północnej larwy spiralnej (screwworm), powodującej stany zapalne i martwicę tkanki mięsnej (myiasis), FAO we współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi, zainicjowała kompleksowy program zwalczania tego pasożyta.

Przedstawiciel Organizacji Jedności Afrykańskiej (OAU/IBAR) poinformował o znacznym postępie w ostatnich latach w zwalczaniu księgosuszu i trypanosomiozy.

W czasie trwania szóstej sesji plenarnej sprawozdanie z działalności Komisji Chorób Ryb, Małży i Skorupiaków przedstawił dr P. de Kinkelin. Scharakteryzował on sytuację epizootologiczną na świecie w tym zakresie. Podał też wyniki prac w związku z doskonaleniem Kodeksu Zoosanitarnego.

W kolejności została przedstawiona działalność komisji regionalnej — dla Afryki, Azji, Dalekiego Wschodu, Oceanii, Europy i Środkowego Wschodu.

W czasie siódmej sesji plenarnej sprawozdanie Komisji Pryszczycy i Innych Epizootii przedstawił prof. U. Kihm. Poinformował o organizowaniu w Tajlandii sympozjum na temat ważnych chorób zakaźnych zwierząt występujących w Azji. Ustosunkował się do możliwości udostępniania laboratoriom egzotycznych szczepów wirusa pryszczycy stwierdzając, że powinno to mieć charakter wyjątkowy. Poinformował o udziale Komisji w zwalczaniu afrykańskiego pomoru koni na półwyspie iberyjskim i w Maroku oraz wirusowej krwotocznej choroby lagomorfów (pomór królików), gąbczastej encefalopatii bydła oraz larwy spiralnej (screwworm). Przedstawione zostały też kryteria, na podstawie których uznaje się kraj jako region wolny od księgosuszu.

W czasie pierwszej sesji administracyjnej dokonano wyboru dyrektora generalnego OIE. Stanowisko to przejął po odchodzącym na emeryturę dr. L. Blajanie, dr. J. Blancou (Francja).

Następnie przewodniczący Komisji Standardów, prof. M. Truszczyński przedstawił sprawozdanie za miniony

rok. Pierwszy punkt dotyczył listy laboratoriów i ekspertów OIE w odniesieniu do szeregu chorób listy A i B. W drugim omówiono wyniki konferencji zorganizowanej we wrześniu 1989 r. na temat szczepionek rekombinowanych przeciw księgosuszowi, przedstawiając zalecenie w tej sprawie i podkreślając potrzebę dalszych badań. Referujący następnie poinformował o przygotowaniu dla OIE monografii dotyczącej diagnostyki enzootycznej białaczki bydła opartej na teście precipitacji dyfuzyjnej w żelu agarowym i teście ELISA z surowicą lub mlekiem jako materiałem służącym do badań. Wskazał na możliwości diagnozy różnicowej zakażeń, wywołanych przez wirus TGE i świński koronawirus (PCV), na przydatność odczynu wiązania dopełniacza w rozpoznawaniu afrykańskiego pomoru koni, antybiotykoterapii po podaniu szczepionki przeciw anaplazmozie. Przedstawił propozycje dodania do listy B kilku nowych chorób. Ustosunkował się do sugestii australijskiej sporządzenia w ramach OIE listy testów prowizorycznie zaakceptowanych, zajmując w tej sprawie stanowisko negatywne. Przedstawił stan zaawansowania prac związanych z redakcją Podręcznika Zalecanych Technik Laboratoryjnych i Wymogów dla Biopreparatów Stosowanych w Chorobach Listy A i B.

Równocześnie zaproponował zatwierdzenie przez Międzynarodowy Komitet OIE II tomu tego podręcznika. Po jednomyślniej akceptacji nastąpił jego druk, po czym ukaże się on w lipcu 1990 r. Z uwagi na włączenie w 1989 r. do listy B wirusowej krwotocznej choroby lagomorfów (pomoru królików) i choroby wywołanej przez larwę spiralną (screwworm), a w roku 1990 gąbczastej encefalopatii bydła — zostaną przygotowane odpowiednie rozdziały do wspomnianego podręcznika. Sprawozdanie Komisji Standardów zostało przyjęte jednomyślnie przez Międzynarodowy Komitet OIE.

Następnie przedstawiono sprawozdania grupy roboczych do spraw rejestracji leków weterynaryjnych, biotechnologii, *Trypanosoma evansi*, *Echinococcosis/hydatidosis* i gorączki doliny Rift. Wysłuchano też sprawozdań laboratorium referencyjnego dla grypy koni (Monachium) oraz Międzynarodowej Organizacji sportów konnych.

Po wystąpieniach końcowych dr. L. Blajana — byłego dyrektora OIE oraz dr. J. Blancou — obecnego dyrektora, jak też prezydenta OIE — prof. dr. F. Walli — zakończono obrady.

Adres autora: prof. dr hab. Józef Maleszewski, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa

MICHAŁ BARTOSZCZE, STANISŁAW PALEC, ZBIGNIEW MIZAK,
MAREK MALIŃSKI, TOMASZ WĘGIEL

Paławy

Program komputerowy „Wścieklizna w Europie”

Summary

A computer program „Rabies in Europe”

The aim of the program „Rabies in Europe” is collection, preservation and transformation of enzootic data on rabies in animals in individual European countries. The program was prepared at Turbo PASCAL language in IBM XT. The program enables multifactor enzootic analyses.

Znajomość sytuacji epizootologicznej kraju oraz państw sąsiadujących jest ważnym elementem opracowywania strategii walki z każdą chorobą zakaźną, groźną dla ludzi i zwierząt. Znajomość tej problematyki nie jest w pełni możliwa bez wykorzystania współczesnych technik informatycznych. Zagadnienia związane z możliwościami zastosowania technik komputerowych w epizootologii omówiono w jednym z poprzednich artykułów (1).

Celem niniejszej pracy było opracowanie programu komputerowego dla rejestracji, przechowywania i przetwarzania danych o występowaniu wścieklizny u zwierząt w Europie.

Materiał i metody

Program opracowano na komputer IBM XT o pojemności pamięci operacyjnej 640 kB z twardym dyskiem 20 MB i drukarką NX 15 w języku programowania Turbo PASCAL. Źródła informacji: Rabies Bulletin Europe (kwartalnik) oraz dane Ministerstwa Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej o stanie chorób zaraźliwych w kraju.

Struktura programu. Wyróżnia się dwa bloki podstawowe z modułem sterującym. W skład modułu głównego wchodzi opcje wczytywania danych, obróbki numerycznej,

zestawień cyfrowych i wydruków, generowania i przetwarzania wykresów. Program drugi dotyczy aktualizacji i uzupełniania danych.

Wyniki i dyskusja

Opracowany komputerowy program występowania wścieklizny u zwierząt w Europie zbudowany został z myślą szybkiego uzyskiwania bieżącej informacji o sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny u zwierząt, zarówno domowych (psy, koty, konie, bydło, owce i inne domowe), jak i wolno żyjących (lisy rude, wilki, borsuki, zwierzyna płowa i inne wolno żyjące). Grupa zwierząt „inne domowe” obejmuje świnię, kozy, króliki, lisy hodowlane oraz nutrie. Zwierzyna płowa obejmuje jelenie, łosie, sarny oraz danieli, a grupę zwierząt „inne wolno żyjące” stanowią jenoty, kuny, tchórze, łasice, szczury, wilki, rysie, dziki, wiewiórki, zające oraz nietoperze.

W pierwotnej wersji programu (1) dane komputerowe uzyskiwano głównie w postaci zestawień tabelarycznych obejmujących dane kwartalne, półroczne i wieloletnie. Stworzono możliwość analizy danych kwartalnych w wybranym roku oraz w okresie wielu lat. Prace doskonalące szły w kierunku opracowania podprogramu graficznego generującego wykresy na ekranie monitora z możliwością skopiowania przez drukarkę. W formie graficznej uzyskuje się obecnie różnorodne informacje jak np. dane o tendencjach stanu epizootycznego (wykres), prezentowany udział poszczególnych gatunków zwierząt w zachorowaniach na wściekliznę (wykres słupkowy), sytuacji epizootycznej wybranego kraju na tle Europy (wykres kołowy). Wprowadzony podprogram generowania wykresów przyspie-